

БОРІТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

*В.М. Куц, канд. юрид. наук,
професор каф. кримінального права
та криминології Ун-ту внутр. справ*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ

Складовою частиною процесу інтегрування України у європейське співтовариство є гармонізація національного законодавства із законодавством інших країн. Повною мірою це стосується і законодавства про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми, адже лише за умови вироблення єдиних стандартів протистояння цьому небезпечному явищу можна сподіватись на успіх у цій справі.

Гармонізація законодавства різних країн в сучасних умовах досягається шляхом їх зближення – апроксимації. Зближення правових та законодавчих систем досить складний та довготривалий процес. Одним з його напрямків є імплементація, тобто виконання державою приписів міжнародних договорів, до котрих вона приєдналась. В Україні імплементація є конституційною нормою. У відповідності до ст.9 Конституції України міжнародні договори, згоду на обов'язковість котрих надано Верховною Радою, є частиною національного законодавства України. Незважаючи на декларативну форму закріплення цього конституційного положення, його зміст має конкретно-правовий, імперативний характер. Воно формулює не норму-дозвіл, а норму-веління, тобто зобов'язує дотримуватись міжнародних договорів при вирішенні питань, регламентованих галузевим законодавством.

На виконання ст.9 Конституції України у 1998 р. до кримінального законодавства України були імплементовані положення низки міжнародних договорів щодо запобігання торгівлі людьми. Зроблено це шляхом включення до Кримінального кодексу ст.124-1 «Торгівля людьми», котра визнає ці дії тяжкими злочинами та передбачає за них санкції у вигляді позбавлення волі на строк від 3 до 8 років з конфіскацією майна або без такої у ч.1, на строк від 5 до 10 років з конфіскацією майна або без такої в ч.2 та на строк від 8 до 15 років позбавлення волі з конфіскацією майна в ч.3.

Слід зауважити, що, єдиного механізму імплементації в Україні поки що немає. Щодо «перекладу» положень міжнародних договорів на мову національного законодавства існує два підходи. Дехто вважає, що текст міжнародних договорів слід включати до національного законодавства, що найбільшою мірою слугуватиме справі інтеграції. Існує думка й про те, що до законодавства України слід включати не «букву», а «дух» міжнародних договорів, тобто не їх форму, а лише зміст. З останнім слід погодитись. Дослівне перенесення тексту міжнародних договорів у національні закони

порушить архітектуру законодавства України, адже мова міжнародних договорів специфічна і зазвичай не відзначається точністю формулювань. Головне в імplementації – зберегти сутність ратифікованого міжнародного договору. Щодо форми, то в національному законодавстві доцільно викладати положення міжнародних договорів у відповідності до існуючих традицій, причому не боячись певного, інколи суттєвого вдосконалення тих чи інших визначень.

Відсутність законодавчої регламентації процесу імplementації, а також деякі причини організаційного характеру, такі як поспішність у підготовці законопроектів, некритичне ставлення до текстів міжнародних договорів, слабе наукове забезпечення та інші, призвели до того, що ст.124-1 Кримінального кодексу України була сформульована не досить вдало. У ній визначено не один, а три самостійні злочини: викрадення людини, контрабанда людей і, власне, торгівля людьми. За таких умов неможливо правильно вибрати місце цій статті у структурі Кримінального кодексу, оскільки норма, що формулюється у ст.124-1, спрямована на охорону трьох самостійних об'єктів. Незважаючи на недоліки, кримінально-правові заборони, сформульовані у цій нормі, є важливим кроком на шляху правового забезпечення протистояння торгівлі людьми. Україна у цьому відношенні подала приклад багатьом європейським країнам, законодавство котрих не встановлює кримінальну відповідальність за цей злочин.

Протилежним напрямком зближення законодавства є пропонування національних правових ідей та форм їх впровадження іншим країнам – офертація. Стосовно правового забезпечення протидії торгівлі людьми Україні є що запропонувати міжнародному співтовариству. Зокрема, доцільно сформулювати самостійні кримінально-правові норми про відповідальність за торгівлю людьми, контрабанду людей і викрадення людей, розмістивши їх у відповідних розділах кримінального законодавства.

Чудовою нагодою підсилити цей напрямок апроксимації мали б стати кодифікаційні роботи щодо створення нового Кримінального кодексу України. Саме у цьому законі є шанс реалізувати нові ідеї та запропонувати їх міжнародному співтовариству. На жаль, підготовлений до другого читання проект Кримінального кодексу вирішує питання кримінально-правової протидії торгівлі людьми вкрай незадовільно, ще гірше, ніж діюче кримінальне законодавство. У відповідній статті Проекту знову переплутано ознаки декількох складів злочину, текст статті не те що зрозуміти, навіть прочитати важко. Досить зауважити, що у ч.1 цієї статті слово «особа» повторюється 8 разів. Зрозуміло, що на європейському ринку законодавчих ідей такий «товар» навряд чи знайде свого покупця.

Надійшла до редколегії 12.05.2000